

DIVANI
ADOLF

Az állam
erdők
kezeles.
eredm.
1867-ig

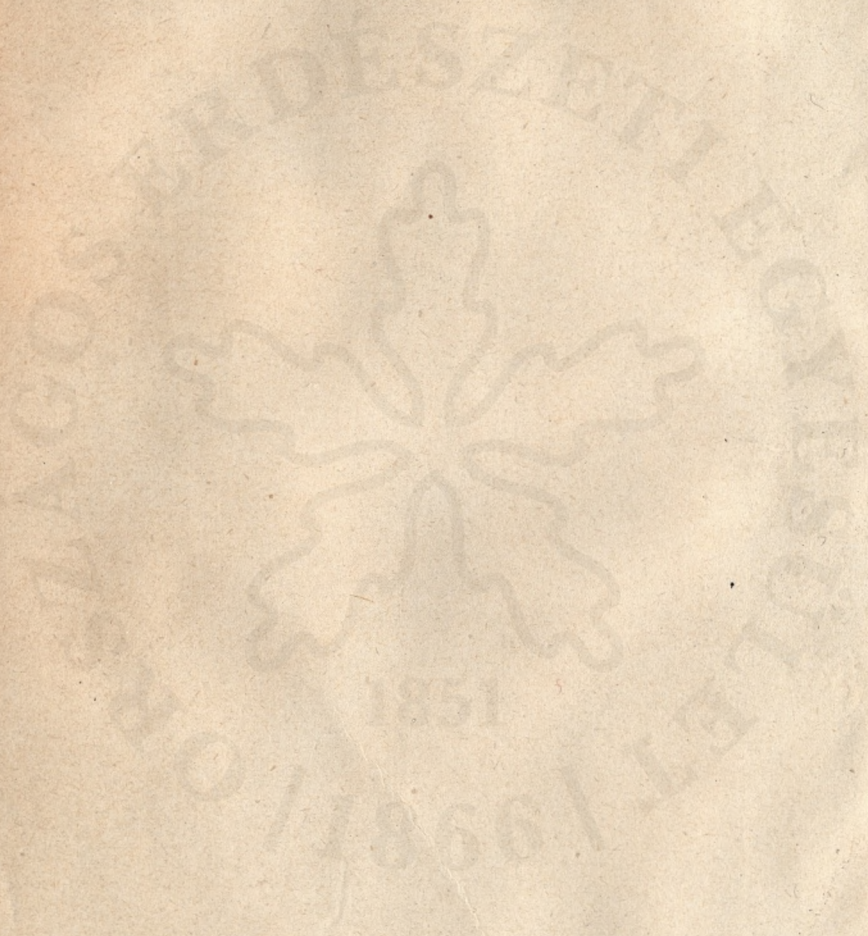

DK

116

D. k. 35.

A MAGYAR BIRODALOM

ÁLLADALMI ERDŐSÉGEI KEZELÉSÉNEK

EREDMÉNYEI 1867-ig

és

LÉPÉSEK EGY JOBB JÖVŐ FELÉ

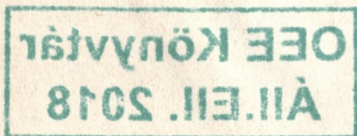
közli

DIVALD ADOLF,

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2018

Midőn a magyar kormány és illetőleg a magyar k. pénzügyminister a magyar birodalom kincstári uradalmi kezelésének vezetését átvette, első gondjai közé tartozott kipuhatolni az eddig alkalmazott gazdasági rendszer alapelveit és minőségét, meg a jutalék nagyságát, mellyel ezen több millió holdra terjedő birtok az államkiadások fődözéséhez járul.

E vizsgálódás a magyar birodalom kincstári erdőségeire, mint ez értekezés tulajdonképi tárgyára nézve a következő táblázatban kimutatott eredményre vezetett:

A MAGYAR BIRODALOM

ÖSSZES ÁLLAMI ERDŐSÉGEI KEZELÉSÉNEK

ÁTLAGOS ÉVI EREDMÉNYE

1862 — bezárólag 1866-ban.

1851

1866

Table with multiple columns and rows, containing numerical data and some faint text, possibly representing forest management statistics.

Az igazgatóság Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály ölelben	A bevételek összege	A bevételből esik :			A kiadások összege
				fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lékiparra	egyéb bevételekre	
megnevezése			forint	százalék			forint

A. MAGYAR-

I. A pénzügyi hatóságok kerü-

m. k. pénzügyi felügyelőség Budán.	1. Óbuda és Vi- segrádi kor. urad. erdőhi- vatal.	19400	6000	110863	90	3	7	135375
	2. Gödöllői kor. uradalmi erdő- hivatal.	9690	3500	47234	94.4	4.3	1.3	38081
	3. Diósgyőri kor. uradalmi erdő- hivatal.	43600	15000	56772	64	24	12	62468

A kiadásból esik:						A kezelés végeredményeként kitűnik:			
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőmivelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	egészben véve		holdanként	
					mellékhasználatok- és mellék-iparra és rendkívüliekre.	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
s z á z a l é k						f o r i n t			
A tiszta jövedelem után fizetett adó									

ORSZÁG.

leteibe osztott erdőségeik.

63.00	1.14	20.00	0.06	15.20	0.60	24512	1.2635
25.50	0.35	56.80	0.73	15.10	1.52	9153	0.9446
13.50	0.07	39.50	2.03	26.40	18.50	5696	0.1306

Az igazgatóság	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály ölekbén	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
					fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lők iparra	egyéb bevételekre	
megnevezése				forint	százalék			forint
m. k. pénzügyi felügyelőség Temesvárt.	8. Dentai kinest. erdőgond- nokság a N. Becs- kerei és Szőreghi erdőrészetekkel.	3160	2300	22825	68.3	26.0	5.7	12758
	9. Rékási kinest. urad. erdőhivatal.	26220	10000	147007	82	16	2	136994
m. k. pénzügyi felügyelőség Lugoson.	10. Lugosi kinest. urad. erdőhivatal.	37880	18500	143705	75	19	6	141452
	11. Facseti kinest. urad. erdőhivatal.	46310	15900	79441	70	24	6	71182

A kiadásból esik:								A kezelés végeredményeként kitűnik:			
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellék- iparra és rendkívüliekre	A tiszta jövedelem után fizetett adó	egészben véve		holdanként	
								tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
százalék								forint			
17.0	3.1	41.2	11.6	24.6	.	2.5	22.36	10067	.	3.1860	.
38.0	1.4	26.0	0.1	28.5	.	6.0	75.51	10013	.	0.3819	.
52.0	31.2	21.0	1.4	18.0	.	6.4	87.78	2253	.	0.0595	.
42.0	0.80	31.82	0.36	17.00	1.10	6.92	58	8259	.	0.1783	.

Az igazgatóság	Az erdőhivatal		A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály öleekben	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
	megnevezése						fabaszínlatra	mellékhasználatokra és mel- lék iparra	
m. k. pénzügyi felügyelőség Temesvárt.	12.	Lippai kinest. urad. erdőhivatal.	40380	13250	67167	76.4	18.4	5.2	77495
m. k. pénzügyi felügyelőség Zomboron.	13.	Doroszlói kinest. urad. erdőhivatal.	46930	21450	128432	65	28	7	96796
m. k. pénzügyi felügyel. Nagyváradon.	14.	Dobresti kinest. urad. erdőgondnokság.	12270	4600	4193	8.0	84.3	7.7	4394
m. k. pénzügyi felügyelőség Pécsen.	15.	Mindszenti kinest. urad. erdőrészlet.	880	600	623	64	27	9	1358

A kiadásból esik:

fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellék- iparra és rendkívüliekre
-----------------------------	----------------------	----------------------	---------------	-------------------------	-------------------------------	---

A tiszta jövedelem után fizetett adó

A kezelés végeredményeként kitűnik:

egészben véve		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség

s z á z a l é k

f o r i n t

15.6	1.0	35.4	2.2	21.3	.	24.5	290.76	.	10328	.	0.2558
------	-----	------	-----	------	---	------	--------	---	-------	---	--------

17	4	34	5	38	.	2	51.5	31636	.	0.6741	.
----	---	----	---	----	---	---	------	-------	---	--------	---

.	.	47.0	.	31.3	.	21.7	118.06	.	201	.	0.0164
---	---	------	---	------	---	------	--------	---	-----	---	--------

0.8	0.6	50.8	0.1	47.6	.	0.1	.	.	735	.	0.8350
-----	-----	------	-----	------	---	-----	---	---	-----	---	--------

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 ☐ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szá- bály ölelkekben	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
					fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lékiparra	egyéb bevételekre	
					százalék			
m. k. pénzügyi felü- gyelőség Szathmárt.	16. Kővári kor. uradalmi erdőrészlet.	4180	1500	4725	96.2	2.2	1.6	4153

II. A bánya igazgatóságok ke-

m. k. főbánya-grófság Selmecezen.	17. Selmecezi erdőhivatal.	65910	45530	160384	91	2	7	147518
	18. Zólyomi erdőhivatal.	33550	24800	90302	91	2	7	74096
	19. Besztercebá- nyai erdőhivatal.	66250	50400	202653	88.9	0.4	10.7	212609

A kiadásból esik:							A kezelés végeredményeként kitűnik:				
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	feldadó- és járulékokra	egyházi és egyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellék-iparra és rendkívüliekre	egészben véve		holdanként		
							tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	
s z á z a l é k							f o r i n t				
27.71	0.14	55.00	0.26	16.10	.	0.79	48.88	572	.	0.1370	.

rületeibe osztott erdőségek.

28.0	0.7	41.5	1.2	9.3	0.3	19.0	49.4	12866	.	0.1952	.
40.50	0.15	37.40	0.35	9.40	.	12.20	27.6	16206	.	0.4830	.
30.0	0.6	28.0	0.4	9.0	.	32.0	241.34	.	9956	.	0.1503

Az igazgatóság megnevezése	Az terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály öleekben	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
				fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lékiparra	egyéb bevételekre	
				százalék			
20. Breznobányai erdőhivatal.	88640	97590	412446	93.5	1.1	5.4	375970
21. Körmöczi erdőhivatal.	25190	31400	62511	95	1	4	71825
22. Szomolnoki erdőhivatal.	32240	26270	151058	97.0	0.9	2.1	133734
23. Soóvári erdő- hivatal a Keczer- peklini és Licsér- di erdőségekkel.	16000	8740	58607	90.0	8.4	1.6	55659

A kiadásból esik:								A kezelés végeredményeként kitűnik:			
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellék- ip arra és rendkívüliekre.	A tiszta jövedelem után fizetett adó	egészben véve		holdanként	
								tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
s z á z a l é k								f o r i n t			
52.60	0.90	20.00	0.89	8.50	0.45	16.66	43.43	36476	.	0.4115	.
21.5	0.3	66.5	1.2	5.0	.	5.5	.	.	9314	.	0.3697
45.3	0.3	25.0	0.7	12.9	3.2	12.6	45.9	17324	.	0.5373	.
45.4	6.2	28.0	3.0	9.4	0.1	7.9	59.92	2948	.	0.1842	.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály ölelben	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
					fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lék iparra	egyéb bevételekre	
					százalék			
m. k. bányá-igazga- tóság Nagybányán.	24. Nagybányai erdőhivatal lásd 31 sz.	79470	54000	266757	99.0	0.1	0.9	277180
m. k. bányá-igazgatóság Máramaros-Szigeten.	25. Szigethi erdőhivatal.	127900	53700	58748	84	9	7	72900
	26. Huszti erdő- gondnokság.	12700	5300	8040	75	12	13	18356
m. k. bányá-igazgatóság	27. Királymezői erdőhivatal.	81200	68000	170473	92.6	0.1	7.3	158623

A kiadásból esik:								A kezelés végeredményeként kitűnik:			
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellékiparra és rendkívüliekre	A tiszta jövedelem után fizetett adó	egészben véve	holdanként		
s z á z a l é k								tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
								f o r i n t			
69.30	1.70	12.10	0.60	1.18	0.02	15.10	.	10423	.	0.1312	.
29.50	0.52	39.20	0.80	12.40	0.07	17.51	.	14152	.	0.1107	.
8.20	0.08	77.50	.	10.82	.	3.40	.	10316	.	0.8123	.
49.0	6.7	20.7	1.4	4.7	1.0	16.5	37.7	11850	.	0.1459	.

Az igazgatóság	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 ☐ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés, szabály öleekben	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
					fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lék iparra	egyéb bevételekre	
megnevezése				forint	százalék			forint
m. k. bánya-igazgatóság Máramaros-Szigeten.	28. Körösmezői erdőhivatal.	62700	55000	205448	98.0	0.4	1.6	153953
	29. Rahói erdőhivatal.	95400	80000	228378	93.31	0.14	6.55	178468
	30. Vissói erdőhivatal.	30200	20000	145907	93.6	0.3	6.1	146049
B. E R -								
m. k. bánya-igazgatóság Nagybanán.	31. Strimbuly bánya kincstári erdőhivatal, lásd 24. sz.	38000	26000	114402	84	1	15	119730

A kiadásból esik:							A kezelés végeredményeként kitűnik:					
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	feltáradó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellékiparra és rendkívüliekre	A tiszta jövedelem után fizetett adó		egészben véve		holdanként	
s z á z a l é k									tiszta jövedelem		veszteség	
									tiszta jövedelem		veszteség	
									forint			
60.0	4.2	16.0	2.0	7.0	0.5	13.0	16.93	51495	.	0.8213	.	
50.50	2.50	17.50	2.25	8.80	0.30	18.15	23.83	49910	.	0.5232	.	
51.0	7.6	16.0	1.0	5.0	0.4	19.0	102.32	.	142	.	0.0047	

B É L Y.

58.00	2.10	16.00	0.06	1.20	0.04	22.60	.	.	5328	.	0.1402	
-------	------	-------	------	------	------	-------	---	---	------	---	--------	--

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 ☐ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szá- bály öleiben	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
					fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lékiparra	egyéb bevételekre	
					százalék			
m. k. bányá-igazgatóság Kolosvárt.	32. Topánfalvai bánya kincstári erdőhivatal.	120000	56000	80786	89.4	8.0	2.6	94962
	33. Zalathnai bánya kincst. er- dőhivatal a Krak- koi kor. urad. erdőrészlettel.	38300	27500	55446	95.4	3.0	1.6	60329
	34. Vajda-Hunyadi bánya kincst. erdőhi- vatal a Dévai és Cso- peai kincst. urad. meg a Hatzegi végvidéki erdőrészlettel.	34500	16300	49791	97.3	2.2	0.5	53196
	35. Broosi bánya kincs. erdőhivatal a kudsiri végvidé- ki erdőrészzel.	64400	37700	83087	90.5	6.0	3.5	99794

A kiadásból esik:

fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellék- iparra és rendkívüliekre
-----------------------------	----------------------	----------------------	---------------	-------------------------	-------------------------------	---

A tiszta jövedelem után fizetett adó

A kezelés végeredményeként kitűnik:

egészben véve		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség

s z á z a l é k

f o r i n t

48	2	28	.	5	.	17	.	14176	0.1181
28	2	30	.	7	.	33	.	4883	0.1275
46.20	1.46	42.20	0.02	5.40	.	4.72	.	3405	0.0987
69.60	2.00	16.70	1.20	2.38	0.01	8.11	.	16707	0.2594

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal		A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fafermés szabály ölelben	A bevételek összege forint	A bevételből esik :			A kiadások összege forint
						fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lékiparra	egyéb bevételekre	százalék
m. k. bánya igazgatóság Kolosvárt.	36.	Nagyszebeni kincst. urad. erdőhivatal.	31800	19000	74740	96	3	1	86505
	37.	Fogarasi kincst. urad. erdő- hivatal a Pocselkei erdőrészlettel.	13340	7220	14799	94.8	4.3	0.9	21312
	38.	Déesi kincst. uradalmi főer- dési kerület.	1560	790	4010	960	1.7	2.3	4428
	39.	Koloszu Lépi erdőrésztlet (Ko- losmonostori alapit- ványi erdőhivatal felügyelete alatt.)	31	30	237	100	.	.	145

A kiadásból esik:							A kezelés végeredményeként kitűnik:								
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellék-iparra és rendkívüliekre	A tiszta jövedelem után fizetett adó		egészben véve		holdanként				
s z á z a l é k							tiszta jövedelem		veszteség		tiszta jövedelem		veszteség		
							forint								
66.2	0.6	20.1	.	1.0	.	12.1	.	.	11765	.	0.3700				
44.0	2.0	48.5	.	3.7	.	1.8	.	.	6513	.	0.4882				
16.3	.	81.8	0.1	1.8	418	.	0.2680				
.	.	97	.	3	.	.	5.2	92	.	2.9700	.				

Az igazgatóság	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály öleken	A bevételek összege forint	A bevételből esik:			A kiadások összege forint
					fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lék iparra	egyéb bevételekre	
megnevezése				forint	százalék			forint
m. k. bánya igazgatóság Kolosvárt.	40. NagySz.Miklósi végvidéki erdőhivatal.	53600	33000	12700	66	11	23	11314
	41. Naszódi végvidéki erdőhivatal.	90000	60000	32 100	.	.	.	9597

C. HORVÁTH és

országos pénzügy igazgatóság Zágrábban.	42. Fuccinei kinest. urad. erdőhivatal.	62650	24000	167147	95.0	0.1	4.9	93001
	43. Nagy-Tábori kinest. urad. erdőhivatal.	1570	800	574	98.4	0.6	1.0	1064

A kiadásból esik:							A kezelés végeredményeként kitűnik:					
fakészítésre és szállításra	tüzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	feldadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellék-iparra és rendkívüliekre.	A tiszta jövedelem után fizetett adó		egészben véve		holdanként	
							tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség		
s z á z a l é k							f o r i n t					
39.5	2.2	54.1	.	3.0	.	1.2	18.76	1386	.	0.0260	.	
.	.	100	9565	.	0.1070	.

TÓTHORSZÁG.

55.71	0.16	33.90	0.03	9.40	.	0.80	9.16	74146	,	1.1835	.	
15.4	.	65.0	.	19.4	.	0.2	.	.	490	.	0.3121	.

A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály öleekben	A bevételek összege	A bevételből esik :			A kiadások összege
			fahasználatra	mellékhasználatokra és mel- lékiparra	egyéb bevételekre	
		forint	százalék	forint		

Ö S S Z E -

I. A pénzügyi hatóságok ke-

a) Magyarország	635390	267840	1556440	79.6	14.5	5.9	1412160
b) Horvát és Tóth- országban	64220	24800	167720	94.92	0.13	4.95	94060
Összesen . . .	699610	292640	1724160	81.2	13.0	5.8	1506220

II. A bánya igazgatóságok ke-

a) Magyarország	817350	620730	2221710	94	1	5	2076940
b) Erdélyben	485530	283540	490030	90.5	4	5.5	561310
Összesen . . .	1302880	904270	2711740	93.1	1.6	5.3	2638250
A m.k. pénzügy mini- sterium vezetése alá tartozó összes állam- erdőségek.	2002490	1196910	4435900	88.6	5.9	5.5	4144470

A kiadásból esik:							A kezelés végeredményeként kitűnik:					
fakészítésre és szállításra	üzleti építkezésekre	kezelési költségekre	erdőművelésre	földadó- és járulékokra	egyházi és kegyuri kiadásokra	mellékhasználatok- és mellékiparra és rendkívültekre	A tiszta jövedelem után fizetett adó		egészben véve		holdanként	
							tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség		
s z á z a l é k							f o r i n t					

V O N A T.

rületeibe osztott erdősegek.

39.0	2.1	30.0	1.0	20.4	0.2	7.3	62.1	144280	.	0.2271	.
55.20	0.20	34.20	0.03	9.37	.	1.00	9.43	73660	.	1.1470	.
40.0	2.0	30.0	1.2	19.7	0.2	6.9	52.82	217940	.	0.3115	.

rületeibe osztott erdősegek.

47.3	2.3	24.6	1.1	7.4	0.5	16.8	48.94	144770	.	0.1771	.
52.70	1.72	26.96	0.22	3.24	0.01	15.15	.	.	71280	.	0.1469
48.40	2.25	25.00	0.9	6.60	0.38	16.47	67.82	73490	.	0.0564	.
45.6	2.1	27.0	1.0	11.0	0.3	13.0	57.79	291430	.	0.1456	.

217940
509070

	A terület nagysága, 1600 ☐ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés, szabály öleekben
A m. k. pénzügyministerium vezetése alá tartozó összes államerdőségek . . .	2002490	1196910
A cs. k. közös hadügyministerium vezetése alá tartozó erdőségek:		
Magyarországon:		
A katonai ménes igazgatóság alatti (Kisbér . . .)	2800	2100
(Mezőhegyes)	1400	1800
A Temesvári katonai parancsnokság alatti Végvidék	640700	567200
	644900	571100
Horvát és Tóthországban:		
A Zágrábi katonai parancsnokság alatti Végvidék	1194300	985300
Összesen	1839200	1556400
A magyar birodalom összes álladalmi erdőségeinek területe és tartósan átlagos megközelítő fatermése	3841690	2753310

Nem szándékom itt és most a következtetések elősorolásába ereszkedni, melyekre a föntebbi táblában kimutatott számok feljogosítanak; csak az épen közölt adatokból levonható tényállást óhajtom rövid szavakba foglalni.

A magyar birodalom összes álladalmi erdőségei megközelítőleg 3841690 holdra terjednek és 2753310 szabály-öltartós évi fatermést adni képesek.

E területből: a m. kir. pénzügyministerium vezetése alá tartozik 2002490 hold 1196910 ölnyi faterméssel. —

A es. k. közös hadügyministerium alá pedig 1839200 hold 1556400 ölnyi faterméssel; mely utóbbiak kezelési eredményei előttem ismeretlenek lévén, nem közölhetők. —

A m. k. pénzügyministerium alá tartozó erdőségekből:

A kamara és korona uradalmi erdők

Magyarországon 635390

Erdélyben 58530

Horváth és Tóthországban 64220 holdra

terjednek; ezek közül az első 23 kr., — az utolsók 1 ft. 14 kr. tiszta jövedelmet adnak, az erdélyiek ellenben 33 kr. veszteséggel kezeltettek évenként és holdanként;

A bányászat számára föntartott erdőségek tesznek:

Magyarországon	817350
Erdélyben	276000 holdat;

az első 18 krt. jövedelmeznek, az utóbbiak 15 krnyi veszteséget mutatnak holdanként egy évben; —

Az erdélyi végvidék erdőségei 151000 holdra terjednek és holdanként évi 7 krnyi veszteséggel kezeltetnek.

Ez összes erdőségekből 1050450 hold
kezelése holdanként évi 2 kr. — 1 fr. 26 kr. — átlagosan pedig 20 krnyi veszteséggel eszközöltetett, a többi 952040 holdnyi terület ellenben holdanként évi 1½ kr. — 3 ft. 18 kr. — átlagosan 53 kr. tiszta jövedelmet adott.

Összesen pedig az erdőségek holdanként évi 14½ kr. tiszta jövedelmet szolgáltatnak és az adónélküli tisztajövedelem majdnem 58%-jával vannak megadóztatva.

A gazdaság többi ágaira kiterjedett nyomozások a fentebbiekkel egyaránt lehangoló adatokat szolgáltatnak és kiderült, hogy az alapjukban is megfogyott ez állam-jószágok a tér nagyságához képest nemcsak általában aránytalanul csekély hasznot hajtottak; de hogy a mellett még a számos évi csekély jövedelemnek nagy része a behajthatlan tartozások rovataiba esik.

Nem tagadható, hogy e feltűnő eredménytelenség némi-részt és némely vidéken a természet mostohaságának vagy társadalmi, közlekedési és kereskedelmi viszonyaink fejletlenségének is tulajdonítható ugyan; de szembetűnő, hogy az általános tényezőkkel egészben véve kiáltó ellentétü ezen állapot főoka az ügyvitel szervezetének eddigi hiányosságában rejlik.

Igy például a kamara- és koronauradalmakban a gazdaság vezetése oly közegekre volt bízva, melyek főfeladatát képezte: az országos adó sokféle nemeinek kivetése és behajtása körül a történeteket és teendőket nyilvántartani s e részt az alárendelt hivatalok jelentései nyomán a főnnálló szabályokhoz vagy magasabb rendeletekhez képest intézkedni. — E hivatalnokok ideje a megjelölt teendőkkel egészen be volt töltve s így a mező- vagy az erdőgazdaság vagy a bányászat ügyeit megfelelő figyelemmel kísérni nem is voltak képesek. Ehez járult, hogy az illetők a gazdaság nevezett ágaira nézve sem hivatással, sem szakképzettséggel és kellő jártassággal nem bírtak; ennél fogva pedig ebbeli működéseikben szükségkép hiányozván az öntudatos okszerűség: azok a gazdaság tartós gyarapodását létesíteni képes elveket fölállítani vagy a kezelő közegek ilynemű ajánlatait a dolog érdemére nézve behatóan méltányolni nem lévén képesek, a felső hatóságok és a végrehajtó személyzet közé tolt egyszerű postákká süllyedtek; mindenkor hátráltatván az ügyek gyors — de csak igen ritkán és akkor sem lényeges kérdésekben mozdítván elé azok megfelelő elintézését.

Hasonlóan hiányos szerkezetű volt az uradalmak jogi ügyeinek képvisellete is. Az urbéri rendezéseket illető, a gyakori birtokfoglalások- és háborításokból eredett vagy a kincstári tulajdon másnemű károsításai miatt támadott pörös kérdésekben ugyanis a védelem czélszerűtlenül szervezett és elhelyezett kincstári ügyészségekre és azok kirendeltségeire — tehát

oly közegekre volt ruházva, melyek az érdekelt birtoktól többnyire távol, de az illető uradalmak részletesen beható ismeretét különben is nélkülözvén: azok érdekeit sem kellően felfogni és méltányolni — sem reájok illő figyelmet fordítani — s így minden egyes ügyet határtalan irattömkelegbe bonyolítani igen — de annak gyors legombolyítására nézve okszerűen intézkedni nem voltak képesek. És így történt, hogy a jószágok birtokviszonyai rendezetlen maradtak és alapjukban is mindinkább megtámadva és sértve — tőkeértékük a bizonyos büntetlenség védszárnyai alatt félelmes gyorsasággal növekvő pusztulásnak indult; a legvilágosabb követelések pedig idővel behajthatlan — mert meggyőzhetlen — összegekre szaporodtak.

Ép oly tökélytelen volt a számvitel és annak vizsgálati rendszere. — Az ingatagság, mely az alsó hivatalok körében és a tulterhelt nehézkesség, mely e részt a felső hatóságok ügykezelésében uralkodott, gyakori visszaélésekre szolgáltatott alkalmat, melyek rendesen oly későn jutottak napfényre, hogy annál fogva az államra sok esetben tetemes károk háromoltak. —

Végül a munkaerő a közvetlen kezelés körül is oly pazarlással alkalmaztatott, miszerint az amugy is csekély jövedelem nagy részét fölösleges hivatalnokok és szolgák egész serege fogyasztotta el.

Hogy e bajakon gyorsan segítve legyen és a kincstári jószágok természetszerű rendeltetésükhöz képest a nemzetre súlyosodó terhek enyhítéséhez lehető legnagyobb tartós jövedelemmel mielőbb járulhassanak: Ő felsége helybenhagyásával a m. k. pénzügyminister legelőször is a kamara- és koronauradalmakat a helyi és egyéb körülmények tekintetbe vételével tiz igazgatósági kerületbe osztotta oly módon, a mint az a következő táblázatból kitűnik:

Az igazgatósági kerület				Megjegyzés
Sor száma	ezíme	uradalmi	megközelítő terjedelme kat. holdakban	
I.	Temesvár	Rékás Denta Sz. András	84200	Ide tartozandnak még a tiszai átvágások azon medrei, melyek jelenleg a Nagybecskereki, Török-Kanizsai és Török-Becskereki adóhivatalok kezelése alatt állanak. — Ellenben a Szőregni és az Ó-Bessenlyői erdőcske a Pécskai igazgatóság kerületébe.
II.	Csatád	Csatád Szőregh Nagybecskerek Párdány	75400	
III.	Lippa	Lugos Facset Lippa Tóthvárad és a Ménesi uradalomnak hegységes részei	154800	
IV.	Pécska	Pécska Szt. Anna és a Ménesi uradalom lapályos részei	214730	Ide tartozandnak még a Szőregni és Ó-Bessenlyői erdőcskék is.
		átvitel	529130	

Az igazgatósági kerület				Megjegyzés
Sor száma	címe	uradalmi	megközelítő terjedelmek, holdakban	
V.	Zombor	áttétel . . Apatin Kis Stapár Baracska Fereczsatorna	529130 76400	
VI.	Kula	Kula Palanka Ó-Beese	88820	
VII.	Hradek	Hradek Lykava	120660	
VIII.	Ó Buda	Ó Buda Visegrád Szolnok Gödöllő	93230	
IX.	Diósgyőr	Diósgyőr Tokaj	59560	Ide tartoznak még a jelenben az egyes felügyelőségek kezelése alatt lévő tiszai átmetszések.
X.	Unghvár	Unghvár	216130	
A főtírt igazgatósági kerületek összes térnagysága .			1183930	

Az épen felsorolt kerületek mindenikének élére egy a miniszteriumnak közvetlenül alárendelt igazgató fog állíttatni a jogügyek és számvitel gyors és megfelelő elintézésére szükséges segédszeméllyel. —

Az igazgatók csak az illető jószágok kezelésének közvetlen vezetésével lévén megbizva, az ügyvitel körül tapasztalt minden hanyagság vagy rendetlenség miatt személyesen felelőségre vonathatnak; ellenben a létesített okszerű kezelés folytán elért nagyobb siker is első sorban nékiek fog érdemül tulajdoníttatni, s ők azért jutalomban és kitüntetésekben fognak részesíttetni. — E rendszer szembeötlő előnyei annál biztosabban lesznek elérhetőek, miután az eddigiek szerint kétségekben nem vonható, hogy igazgatókúl mindig csak általánosan művelt és az ország legképzettebb szakférfiai közül választott egyének fognak alkalmaztatni akként: hogy a főszűly ott, hol a mezőgazdasági tárgyak birnak tulnyomó fontossággal — mezőgazdasági; ahol pedig a bányászat fejlesztése igér legsikerdusabb eredményeket — bányászati; és ott a hol főleg csak az erdő szolgáltathat okszerű intézkedések mellett tartósan emelkedő jövedelmet — erdészeti szakműveltségre fog fektetni.

Ez általános elvek rövid fölemlítése után áttérek immár azon előkészítő intézkedések közlésére, melyek életbeléptetésre lehetővé teendi a gazdaság okszerű és minden részleteiben összhangzó rendszerének megállapítását — és a melyekhez számítandók mindenekelőtt az erdőknek egyes gazdaságokra vagy hivatalokra való okszerű fölosztása; és a személyzetnek szervezése és az erdőrendezési munkálatok megindítása. E mellett azon előlegesen életbe léptetett rendszabályokat is fölmentem, melyek czélja egyelőre a legszembetűnőbb vizszásságok megszüntetésében s az új épület fölállitásáig a mostani rozzant viskó telhető tatarozásában áll. — Az egyes erdőttesteket azon sorrendben tárgyalandom, a melyben azokra

nézve föntérintett nemű intézkedések történtek és történendnek. Az eszközölt változtatásokat indokolni — és összehasonlíthatás végett, mindig az illető eddigi állapotok vázlatos előadásával fogom egybekötni. —

I.

A Maros- és Béga-melléki kincstári erdőségek.

A következőkben tárgyalandó Maros- és Béga-melléki megközelítőleg 208700 holdnyi erdőségek részint síkfekvésűek, nagyobbára azomban halmokon és középmagasságu hegy-ségeken terülnek el. Uralkodó fanemeik a tölgy a cser és a bikk.

Az erdők a föntkimutatott Pécskai, Lippai és Temesvári igazgatóságok kerületeiben olykép vannak felosztva, amint az a mellékelt térképen látható. —

Mostanáig azok 5 erdőhivatalt és egy a Temesvári pénzügyi felügyelőségnek közvetlenül alárendelt erdőgondnokságot képeztek. E hivatalok székhelyei voltak: Arad, Lippa, Facset, Lugos, Rékás és Denta.

Az aradi erdőhivatalhoz tartoztak: a Maros jobb partján — Szőreghtől Tóthváradig — fekvő összes erdőségek, közel 24 mértföldnyi hosszkitérjedésben, — s ehhez még a Zarándmegyében Aradhoz ismét 24 mértföldnyire fekvő Valle-Bradi pagony volt csatolva.

A lippai erdőhivatal kerületébe tartozott erdők az aradiakkal szemközt a Maros bal partján terülnek el Ó-Bessenytől Szelesováig vagy 20 mértföldnyi hosszkitérjedésben; e kerületbe azonban beleékelvék a Facseti erdőhivatalhoz tartozó Bulza- és Grosi erdőségek; míg ellenben ide a Béga felé hajló egyes erdőrészek is tartoztak.

A Facseti erdőhivatal a Béga csatorna mellékén fekvő erdőket foglalta magában, Erdély határától Kosaviczától kezdve Remete Lunga, Bozsúr, Szurduk és Furdia határáig;

ide tartoztak azon kívül a Maros mellékére dülő és a lippai kerületbe ékelt fönt említett erdőrészek.

A lugosi erdőhivatal a facsetinak föntjelölt alsó határától a Béga csatornán és a Temes mellékén elterülő kincstári erdőket foglalta magában, Babsa-Kiszető és Bálinez határáig.

A rékási erdőhivatal a Bégacsatorna mellékén fekvő többi kincstári erdőkre terjedett.

A dentai erdész végül a dentai uradalomhoz tartozó, továbbá a nagy becskerekai és a szőregghi erdőket kezelte.

Az erdők uj beosztása.

Az erdők föntkimutatott beosztásának főhibája az volt, hogy a marosparti erdők gazdasági területei közt a Maros képezése határt, — és hogy e kerületek egyike még az — Erdély határán lévő valle-brádi pagonynyal volt megtoldva. E beosztás már azért sem volt czélszerű, mert a mellett az aradi kerület 38 — a lippai pedig vagy 20 mérföldnyi hosszúságra terjedvén; ez a hivatal részéről a megfelelő ellenörködést és felügyeletet igen bajossá, — annak szükséges mértékét és gyakoriasságát pedig épen lehetetlenné tevő.

E hátrány eltávolítása miatt tehát legelőször is a bradi pagony, melynek távolsága Aradhoz 24 — Vajda Hunyadhoz ellenben legfeljebb 8 mértföld: az utóbbi erdőhivatal kerületébe soroztatott. —

A marosparti erdők továbbá a természet utmutatása szerint de gazdasági szempontból is két területre ugy osztattak be, miszerint a sik erdőségek, melyek Aljos, Zabrány, Paulis és Kovaszincz határaitól Szőreghig a Maros mind két partján terülnek el, — a pécskai igazgatóságnak alárendelt egyik kerületet; a nevezett határoktól Tótváradig és Szelesováig felnyúló hegyerdők pedig a lippai igazgatóság alá tartozandó második kerületet képezendik. — E beosztást, mely által a neve-

zett erdőségek két rövidebb de szélesebb kerületbe csoportosítottatnak, még a következőkben tárgyalt okok is igazolják, melyekből egyszersmind az új határvonal megállapításának előnyössége is kederülend.

A lapályos erdők, melyek legnagyobbrészt buzatalajon állanak, nemcsak jövő és végrendeltetésüknél fogva igényelnek általában másnemű kezelést mint a hegységiek; de azért is, mivel a szóban forgó vidéken azok használati és értéktelési módja a többiekétől lényegesen eltér. A marosparti sík-erdők évi fatermése ugyan is tövén és egészen ott helyben a vágásokban adatik el; — s annak a közel helységek lakóiban mindig biztos vevői lévén, a kezelés igen egyszerűvé válik, s az okszerű használat — a pontos becslésen, — az aladás legelőnyösebb idejének fölhasználásán és a becsületes eljárásan túlmenő föltételekhez nincsen kötve. — Ily erdőkre nézve az tehát az előnyös fahasználat szempontjából közönbös, hogy egy, vagy több hivatalkerületbe tartoznak-e; — és csoportosításukra nézve főleg a kezelésnek annál fogva elérhető olesósága dönt. — Az eszközölt beosztással pedig az épen érintett kívántmáynak meg van feelve, miután így a sz. péteri erdő, melynek eddig csak azért volt külön erdésze, mert más erdőhivatalhoz tartozott, — a csalapécskai pagonynyal lesz egyesíthető; és mert az új beosztásnál fogva a szőregyi és ó-bessenyői erdőcske is sokkal célszerűbben és olesóbban lesz kezelhető az apátfalvai, — mint a hogy volt eddig a dentai és sz. péteri erdész által; mire nézve egy pillantás a mellékelt térképre minden bővebb magyarázatot tökéletesen fölöslegessé tesz.

A hegységi erdőknek — más mivelés alatt tartósan nagyobb jövedelmet szolgáltatni nem képes talaja ellenben megkívánja, hogy a használat, — a vágások biztos újraerdősíthetése miatt, és nehogy a talaj termőképessége a végpusztulás veszélyének kitévéssek, — ovatos szakértői vezetés mellett önköltségen, de egyszersmind úgy eszközöltessék, miszerint a

rendelkezésre álló egész anyag évenként fölhasználva, tartósan biztos és lehető legnagyobb jövedelmet szolgáltatasson; mely cél csak az összes beható tényezők okszerű egybevetésére alapított eljárás útján érhető el. — E tényezők közt kiválóan fontosnak mondható a hegyerdők földalakzata által az olcsó szállítás elejébe gördített akadályok és nehézségek leküzdése. — A főutak- és a piactól való távolság, — a talaj egyenetlensége, — az utépités nagy költségei és a hegységek természetszerűen gyér népesedése — ennél fogva pedig csekély munkaereje itt mind arra készítetik a gondolkozó erdőgazdát, hogy módokat keressen e hátrányok ellensúlyozására, természetadta előnyök fölhasználásával.

Ily előnyök a hegységek vizdus patakjaiban s azoknak tavakba és csatornákba vezetésében, meg a terület lejtős minőségének csusztatásra való fölhasználásában önkényt ajánlkoznak. — A nevezett intézkedések azonban rendesen nagy tőkét vesznek igénybe és egységenkénti vagy ölenkénti olcsó szállítást csak úgy eredményeznek, ha a nagyszerű összegek aránylagos fatömegeknek minél rövidebb idő alatti hasznosítására fordíthatók.

Összevetve e tényt az alább tárgyalt eljárással, melyet egyes erdőgazdaságokra nézve mulhatlanul kell követni, hogy azok céljuknak jövedelmezési szempontból is megfelelhessenek: önkényt fog szembeötleni, miszerint oly hegységi erdőt, melyeknek főszállítási útja és piacza — egy, — és melyek értékitése a földfelület említett előnyeinek észszerű fölhasználásához van kötve: két vagy több gazdasági területre osztani nem lehet czélszerű.

Az erdőgazda ugyanis nincs oly szerencsés helyzetben, hogy az évi termést bármi erőködés mellett rövid idő alatt tetemesen fokozhassa. — Ennek tényezői a talaj és az élő fakészlet lévén: az elsőt előnyösen megváltoztatni, az utóbbit szabályszerű tömegig fokozni hatalmában áll és földadataihoz tartozik

ugyan; de a míg egyrészt ebbeli ügyekezetének hasznát csak a jövő ivadék veheti, — addig ő kénytelen az elődjei gazdálkodásából fejlődött tényleges állapotot sok évi intézkedések alapjául elfogadni. — Minél mostohábbak azonban e csak lassú lépésenként változható viszonyok a megjelölt irányban, — annál szükségesebb, hogy a jelen állapot lehető legbelterjesebben kiaknáztassék, vagy is: hogy az erdők mindennemű termése a legcsekélyebb részecskéig évenként egészen fölhasználtassék és lehető legelőnyösebben értékesítessek; még pedig annál inkább: miután bizonyos költségek, mint például az adó vagy a személyzet fizetése, nagyobb vagy kisebb használat mellett állandóan egyenlők maradnak.

Ha tehát — hogy a mondottakat alkalmazzuk — a marosparti hegyerdőket egy gazdasági területben összesítjük, azok egytetemes évi termése oly nagynek tűnik föl, miszerint a használat — néhány alkalmas völgyre szorítva, a szükséges vízi építmények nagy költségeit is képes leendő megbirni; holott ellenben mind addig, a míg ez erdők két — vagy mint jelenleg — három gazdasági kerületbe tartoznak, és azok mindenike a neki adott tér termését külön külön fölhasználni kénytelen: igen valószínű, hogy a területenkénti csekélyebb évi termés szállítására költségesebb műveket építeni nem lenne előnyös; annál fogva pedig az erdők jövedelmező használata továbbra is lehetetlen maradna. — Vagy ha a használat bizonyos éveken át, a föntjelölt előnyök elérhetése végett több hivatal főnállása mellett is — főleg csak azok egyikére vagy másikára szoríttatnék: akkor a többinek személyzete azon idő alatt tétlen vesztegelvén, a gazdaságok üzletének haszontalan, sőt káros — mert költséges terhére esnék. —

Áttérve a Béga- és Temes melléki erdőkre: ezek eddigi beosztása nem volt annyira eltévesztve, mint a marosparti erdőségeké, de czélszerűnek még sem mondható, mert:

- 1) a facseti kerülethez marosmelléki erdők is tartoztak;

ez pedig a főntebbiek szerint az utóbbiak okszerű és előnyös használatát hátráltatá;

2) mert a hivatalok és pagonyok száma a területhez és a nagyobbrészt egyszerű kezelést igénylő viszonyokhoz mérve — fölöslegesen nagy volt és

3) mert a dentai erdész a nagybeeskereki és szőregghi, tehát oly erdők kezelésével is megvala bizva, melyek ellátása más uton sokkal olcsóbban, de különben is czelszerűbben eszközölhető. —

E hátrányak mellőzése végett ezen erdők következőleg osztattak be:

A faceti kerületből kiszakittatván a Marosba hajló grosi és bulzai erdőségek; többi része az eddigi lugosi erdőhivattal egyesítettett;

a rékási kerület- és a dentai uradalom erdőségei szintén egy hivattkerületbe egyesítettvén, a szőregghi erdő azontul az apátfalvi erdészre bizatott; a mostani lippai erdőhivattalhoz tartozó azon erdőrészek pedig, melyek a Bégába hajolnak, a temesvári kerülethez csatoltattak.

Az erdőhivattalok elhelyezése és a tisztii személyzet felosztása.

Előadván a Maros- és Béga menti erdőségek új beosztását, áttérek a jövendőre megállapított hivattkerületek tisztii személyzetének szervezetére, valamint a hivattalok és az egyes tisztviselők elhelyezésére; megjegyvezvén még, hogy a mellékelt térképen az egyes pagonyok minden erdőhivattalban külön folyószámokkal vannak jelölve oly sorrendben, a minőben a pagonyok alább az illető helyeken meg vannak nevezve.

A pécskai — közel 19600 holdnyi — erdőhivattal tisztii személyzetét teendik:

- 1 erdőmester,
- 1 számvívó,

- 1 gyakornok,
- 1 erdészjelölt,
- 1 díjnok és
- 4 erdész.

Az erdőhivatal székhelye Pécskán leend, hol e czélra, valamint az erdőmester és a számvivő elhelyezésére alkalmas épületek léteznek.

Az erdészek egyike Apátfalván fog lakni, és eddigi kerületén kívül a szőreghi és óbessenyői erdőt kezelendi. — A második erdésznek, kire a csala-pécskai és az eddig külön erdészt igénybe vett sz. péteri pagony bizatnék, az illető erdő kellő közepének valami alkalmas helyére megfelelő lakház építtetni; melléje pedig olyan egy erdőör számára is. A mostani csalai erdész lakásában egy megbízható erdőör fog elhelyeztetni. — A harmadik erdész Mondorlakon marad, eddigi kerületét megtartván. — A negyedik erdész a harkályi erdőt kezelendi. És miután ő most Sz. Annán igen czélszerűtlenül van elhelyezve, számára lakház a harkályi erdő szélén emeltetendik; az ottani erdőóri lak közelében. A pécskai erdőhivatal pénztárát külön napló vezetése mellett a pécskai igazgatóság pénztárnoka kezelendi.

2) A lippai — közel 91300 holdnyi erdőhivatal székhelye Lippán leend; annak tisztí személyzetét képezendik:

- 1 erdőmester,
- 1 főerdész,
- 1 raktártiszt,
- 1 pénztárnok és számvivő,
- 1 pénztári ellenőr,
- 2 gyakornok,
- 2 erdészjelölt,
- 1 díjnok, és

8 erdész, a kik egyelőre Lippán, Sistaróveczen, Dorogon, Vallemarén, Tóthváradon, Berzován, Milován és Kla-

dován székelendnek; az utóbbi helyre megfelelő erdészi lakház építtetvén; a mostani solymosiba egy vagy két erdőőr helyeztetik el. Megjegyzendő itt még, hogy a milovai és kladovai pagony, melyek között a határt a Kladova fölötti hegygerincz képezi, eddig egymástól völgyek által elválasztott három pagonyból állott. —

A lippai erdőhivatal faraktárgondnoka Aradon fog elhelyeztetni, miután ott van ezen egész kerület minden erdőségeinek piacza. A nevezett tiszt feladata leendő: a már fönálló marosparti és az alapítandó pályaudvar melletti faraktárat megfelelően kezelni; azontul pedig az Aradon el nem adható fának távolabb helyeken, például Szegeden való értéktéséről gondoskodni. A faraktár pénztárát a pécskai uradalom pénztárnoka külön napló vezetése mellett kezelendi; miglen a raktárgondnok csak a kezeléssel, felügyelettel és a raktár anyagszámosolásával lesz megbizva.

3) A lugosi — közel 69000 holdnyi — erdőhivatal székhelye épületek tekintetéből egyaránt czélszerűen lett volna Lugosra vagy Facsetre tehető. Lugosra tétetett azonban, mert az értékesebb erdők, melyek hasznosítása szigorubb felügyeletet és gyakoribb ellenörködést igényel, Lugoshoz sokkal közelebb esnek mint Facsethez; azonkívül pedig Lugos a megye székhelye is lévén, az erdőhivatal ott a kincstár érdekeit némely pörös ügyek személyes sürgetése, — de másnemű ildomos érintkezések utján is könnyebben segítheti elő mint Facseten.

A lugosi erdőhivatal tiszti személyzetét teendik:

- 1 erdőmester,
- 1 főerdész,
- 1 pénztárnok és számvivő,
- 1 pénztári ellenör,
- 2 gyakornok,
- 2 erdészjelölt,
- 1 díjnok és

9 erdész, a kik Bálineczon, Leukosesten, Lugoson, Szudriáson, Furdján, Facseten, Dubesten vagy Padurányon, Poverzsinán és Kossován lakandnak; megjegyzendő lévén, hogy Dubesten vagy Padurányon és Poverzsinán az illető erdészek számára lakházakat építeni kellend. Emlitem még, hogy a lugosi erdőhivatal területén most 10 erdész működik, melyek egyike azonban fölösleges, miután a padurányi és a kurtiai pagony egy része a német-facsetihez, — a kurtiai pagony többi része pedig a kossovai vagy eddigi marzsinaikhoz csatoltatott, miglen az utóbbinak a Marosba hajló részei a lippai erdőhivatal valle-márei pagonyához estek.

4) A rékási igazgatóság kerületébe tartozó erdők hivatala Temesvárra tétetett, ugy az ottani faraktárnak megfelelő kezelése és ellenőrzése, valamint a fakereskedés utjainak távolabbi vidékekre egyengetése végett; de azért is, mert a részletes és tövén való — nagyobbára szálankénti eladás, mely gyakori ellenörködést és beható felügyeletet igényel, főleg a Temesvárhoz legközelebbi pagonyokban eszköltetik; miglen a távoliabbakban házi kezelés mellett nagyrészt csak a csatornán Temesvárra szállítandó tűzifa készül. — A temesvári — közel 29000 holdnyi — erdőhivatal személyzetét teendik:

1 erdőmester,

1 főerdész és erdőrendező,

1 pénztárnok és számvivő,

1 pénztári ellenőr,

1 gyakornok,

2 erdészjelölt,

1 díjnok és

6 erdész, a kik Dentán, Mosniczán, a Vadászerdőben, Brukenauban, Rékáson és Kiszetón vannak elhelyezve. Az utolsóinak azonban Sistaroveczen vagy Babsán fog alkalmilag lakház építtetni.

A tisztí személyzet járandóságai.

A járandóságokat illetőleg köztudomásu, miszerint a szóban forgó erdőtisztek készpénzfizetései igen csekélyek voltak és hogy azok élményeik nagyobb részét mindennemű terményekben kapták. E rendszernek árnyoldalai főleg abban állanak, miszerint egyrészt a hivatalnok, ha 40 éven át vagy azon túl minden erejét a kincstár érdekeinek szentelte és szolgálatképtelenné vált: öreg napjaira fizetésének kevesebb mint felére szorítottatott. — Másrészt a termények megváltási díjainak vagy szállítási költségeinek fölszámításában gyakran visszaélések történtek, e fizetési módozat e fölött a számadásokat is bonyolítottakká teszi s így a haszontalan írásbeli munkát szaporítja; végül pedig e mellett a kezelési költségek évről évre változnak s így azok a jövedelmezőség tényezőinek egybeállítása valamint a költségelősítmény készítése alkalmával mindig ingadozó tételt képeznek. Ezen és ilyenmű hátrányok megszüntetése végett az évi készpénz fizetések megjavítottak és az illető tisztviselők irodai- és irodaszolgái-, továbbá ló tartási és utazási átalánnyal adományoztattak; — miglen azok természetben csak lakással és fával; — megfelelő marhaszámra alapított legeltetési és makoltatási joggal meg kaszálóval fognak elláttatni.

A ló tartási és utazási átalányra nézve megjegyzendőnek vélem, hogy az erdőtiszt kötelességének pontosan megfelelni nem képes, ha lovat nem tart, és hogy ily esetben háromszor is meggondolja, kimenjen-e átaljában és ha igen — gyalog menjen-e vagy fogadott alkalmatosságon; ehez járul, hogy a parasztfuvar — épen a mikor sürgős a szükség vagy nem kapható, vagy csak bizonyos lekötelezettség iránt, és — hogy az néha hallgatva türt visszaélések fejében szolgáltat ki.

A ló tartási és utazási átalány tehát a ló tartás kötelességéhez lesz kötve úgy, hogy a ki lovat nem tart, átalányban sem részesül. Kivéven e részt az ujonnan kinevezett vagy lovaikat

szerencsétlenség által vesztett tisztviselőket annyiban, a meny-nyiben mindkét esetben lószerezésre negyedévi határidő enged-
tetik, melynek eredménytelen eltelte után az átalány ily esetek-
ben is beállítatik.

Miután továbbá az utazások gyakoriságának szüksége, azok
távolságai és egyéb a lovak egészségére meg élethosszára ki-
ható nehézségek különböző viszonyok közt nem egyformák:
a lótartási és utazási átalány az állomáshoz kötött különböző —
de mindig oly nagyságban fog kiszolgáltatni, hogy annál fogva
a tiszt megfelelő fogatot tartani csakugyan képes is leend.

A szóban forgó kerületben alkalmazandó tisztviselők szá-
ma, azok rangfokozata és járandóságai különben a következő
táblában vannak részletesen kimutatva.

Szám	A tiszt állomások				Lótartási és utazási átalány
	megnevezése	Rang- fokozat osztály	Fizetés frt.	Tuzifa öl	
I. Pécskai igazgatóság.					
a) Pécskai erdőhivatal.					
1	Erdőmester	VIII.	900	18	500
1	Számvivő	X.	600	12	—
1	Erdőgyakornok 1 frt. napidijjal	XII.	—	—	—
1	Erdészjelölt 80 kr. „	—	—	—	—
2	Első osztályu erdész	X.	600	10	250
2	Másod „ „	X.	500	10	250
II. Lippai igazgatóság.					
1	Erdőrendező	IX.	800	15	600
a) Lippai erdőhivatal.					
1	Erdőmester	VIII.	1000	18	600
1	Főerdész (ellenőrködő)	IX.	800	15	500
1	Pénztárnok és számvivő	X.	800	12	—
1	Pénztári ellenőr	XI.	500	10	—
2	Erdőgyakornok 1 frt. napidijjal	XII.	—	—	—
2	Erdészjelölt 80 kr. napidijjal	—	—	—	—
1	Raktártiszt Aradon	X.	700	10	—
4	Első osztályu erdész	X.	600	10	250—300
4	Másod „ „	X.	500	10	250—300

Szám	A tisztii állomások				
	megnevezése	Rang-fokozat osztály	Fizetés frt.	Tuzifa öl	Lótartási és utazási átalány frt.
b) Lugosi erdőhivatal.					
1	Erdőmester	VIII.	1000	18	600
1	Főerdész (ellenőrködő)	IX.	800	15	500
1	Pénztárnok és számvivő	X.	800	12	—
1	Pénztári ellenőr	XI.	500	10	—
2	Erdőgyakornok 1 frt. napidíjjal	XII.	—	—	—
2	Erdészjelölt 80 kr. „	—	—	—	—
5	Első osztályu erdész	X.	600	10	250—300
4	Másod „ „	X.	500	10	250—300
III. Temesvári igazgatóság.					
a) Temesvári erdőhivatal.					
1	Erdőmester	VIII.	1000	18	500
1	Főerdész (ellenőrködő) és erdőrendező	IX.	800	15	450
1	Pénztárnok és számvivő	XI.	800	12	—
1	Pénztári ellenőr	XI.	500	10	—
1	Erdőgyakornok 1 frt. napidíjjal	XII.	—	—	—
1	Erdészjelölt 80 kr. „	—	—	—	—
3	Első osztályu erdész	X.	600	10	250—300
3	Másod „ „	X.	500	10	250—300

A fent kimutatott illetményeken kívül minden erdészeti tisztviselőt természetbeni lakás, vagy annak hiányában szállás-pénzül évi fizetésének 15%-ja illeti.

Megjegyzendőnek vélem még, hogy a fönkitett erdőhivatalok összes tisztii személyzete évenként . . . 46528 ftba kerülend, miglen a megfelelő mostani költség . . . 50885 ftra rugott; a miből kitünik, hogy az erők célravezetőbb felosztása s ennél fogva okszerűbb kezelés, így pedig előnyösebb eredmények lehetősége mellett az új szervezés folytán évenként . . . 4357 frt. fog megtakaríttatni.

Előadván az eddigiekben a Maros- és Béga melléki erdőségek új felosztására és az illető személyzet szervezésére nézve

történeteket, még a nevezett erdőgazdaságok körül tapasztalt legszembeötlőbb hátrányokat és az intézkedéseket fogom felsorolni, melyek azok megszüntetése érdekében életbe léptettek.

a) Az üzemtestek aránytalan sokasága.

Általános árnyoldala az ottani erdőgazdaságnak a vágások szerfölötti sokasága, mely az erdészek teendőit haszontalanul szaporítja; a felügyeletet bajosabbá teszi, és az erdőjövödelemre csökkentőleg hat.

Jelenleg ugyanis minden egyes község határában fekvő erdő külön üzemtestet képez; s így minden erdész kerületében annyi a vágás, a mennyi a község. Ez sok esetben épen nincs indokoltva, sem szolgálmányok által, miután ilyek a bánáti erdőket nem terhelik, — sem különböző piacok vagy a munkaerő czélszerűbb felhasználhatása, még kevésbé pedig a főnálló erdők okszerűen takarékos értékitése szempontjából. Sőt az utóbbira nézve épen megfordítva áll a dolog, a mi egy kis magyarázatot igényel.

A bánáti erdők 1848 előtt, — vagyis a robot idejében úgy látszik nagyrészt akként használtattak, hogy egyes községek területén az egész erdő tömeges erővel egyszerre taroltattott le; minél fogva jelenleg az egyes községi területeken belül az erdőségek rendszeren egykoruak; hol 100 és több, hol 80, hol 60, vagy 20—30—40 évesek. Azon intézkedésnél fogva tehát, melylyel 1848 után minden egyes község határában nyitottak vágást, — jelenleg egyforma fekvés, talaj és fanem mellett némelyhelyen 25—30—40 éves erdőt tarolnak le, nyervén abból majdnem egészen értéktelen dorongfát; miglen ily rendszer folytatása mellett másutt az utolsó vágások 200 éves vagy annál is öregebb, tulélt fát szolgáltatnának.

Gyökeresen segíteni e bajokon csak az erdőrendezés különben is fölötte szükséges terveinek megállapítása alkalmával lehetend; a midőn majd az egyes erdőrészek úgy fognak

üzemtestekbe soroztatni, miszerint az utóbbiak mindenikében a megfelelő korosztályok telhetőleg képviseltessenek.

Addig is azon vágások, melyekből jelenleg csak értéktelen fa nyerhető, rögtön és annál inkább beállítottak, miután a bánáti erdők összes évi fatermését értékesíteni eddig úgy sem sikerült.

b) A munkaerő hiánya.

Az erdőgazdaság egy másik általános baja ugy a Bánátban mint a Marosvidéken Aradmegyében is — a munkaerő hiánya. Ennél fogva pedig az értékesítés lehetősége nem ott szűnik meg, a hol a fogyasztók szüksége, de igen gyakran azon innen is, a mennyiben az áruk kívánt mennyiségét elé- és a piacra állítani képesek nem vagyunk.

E hiány pedig a nevezett vidéken nemcsak a népesség gyérségén, de annak általános nemzeti jellemén is alapszik, melynél fogva ott a munka ára a kenyérével nem mint másutt egyenes, de éppen megfordított arányban áll; a mi a gazdaságra igen hátrányosan ható visszásságoknak képezi kuforrását. Ha ugyanis kevés a kenyér, — van munkaerő elég, de a fogyasztó közönségnek nincs pénze, hogy az eléállított árukból a mulhatlanul szükségesnél többet vásárolhasson; a midőn ellenben van kenyér és a közönségnek pénze meg kedve erdei árut venni, akkor annak eléállítása vagy merőben lehetetlen, vagy csak oly áron eszközölhető, melyek a többi előnyöket teljeseen megsemmisíteni alkalmasok.

Valószínű ugyan, hogy a munkahiány nem volna oly súlyosan érezhető és hogy az bizonyos határig be sem állana az erdőtisztek nagyobb erélye, mozgékonyága és komolyabb törekvése mellett; — vagy ha a legelő meg a maradékföldek kibérlése alkalmával a nép ebbeli szüksége mindig okosan és akként aknáztatnék ki, hogy a községek bér fejében az ölek bizonyos mennyiségének készítésére és fuvarozására köteleztet-

nének; — de összehasonlítva az eddigi átlagos használatot az évi termés többszörös nagyságával, habozás nélkül állithatni: hogy az összes termést a helybeli munkaerővel évről évre állandóan a piacra állítani, — a lehetetlenségek közé tartozik.

Már pedig a Béga- és a Marosparti erdők tartós és folytonosan növekedő jövedelmet csak úgy szolgáltathatnak, ha az összes termés állandóan biztos értéktéséről gondoskodunk; mire nézve nem elég a közönséget jeles termékekkel h é b e k o r b a n tisztességesen kielégíteni; de igyekezni kell, hogy a piacot minden időben elegendő áruval láthassuk el; hogy termésünket minden évben egészen és a maga idején állithassuk a piacra: mert állandó vevőkre csak úgy számíthatandunk, ha azok igényeit mi is állandóan kielégíteni képesek leszünk.

Különbén úgy a Béga- mint a Marosparti erdők termékeinek megvan a maga természetes főútja; és a Béga csatornáját okszerűen fölhasználva, ez uton az illető erdők összes termése biztosan elszállítható, — a Marosmelléki erdőkre nézve pedig az ott épülő vasut erdőtermékeink számára tökéletesen biztos és a Marosnál olcsóbb szállítási eszközt helyez kilátásba. A főnehézség tehát az áruk rendes elállításában és azoknak a nevezett főutakra szállításában rejlik. E nehézségen pedig csak új és értelmes munkaerő alkalmazásával győzedelmeskedünk, melynek segítségével, és fölhasználva a földalakzat helyenként kínálkozó előnyeit, ez erdőket — rendeltetésüknek megfelelőleg — az állam biztos jövedelmi forrásává; az ipar megbízható s így egyedül üdvösen fejlesztő támaszává; — és állandó munkaszolgáltatás által a népjólét és szaporodás hathatós eszközévé emelnünk sikerülend.

c) Telepítvények.

Ily munkaerő a nevezett vidéken csak telepítés útján teremthető; mely célra főleg az értelmes, dolgos és nevezete-

sen az erdőmunkák sokféle nemeiben jártas Székelyek volnának igénybe veendő, a kik szerfölötti elszaporodásuknál és nyomasztó szegénységüknél fogva amugy is hajlandók hazájukat elhagyni, a mit csoportos kivándorlásuk Moldovába és Oláhországba eléggé bizonyít.

A telepítvények czélszerű elhelyezhetése végett tanácsos lenne talán a birtokrendezési munkálatok és főleg a legelő elkülönítés végrehajtását bevárni; még lényegesbnek tünik föl — elébb az erdőgazdaság rendezésének munkálatai alapján a vágások okszerű sorrendjét megállapítani: így pedig az eszme jelenlegi megpendítése némileg korainak látszhatnék. Tekintetbe véve azonban, hogy ily nagy horderejű intézkedés minél érettebb megfontolást és többnemű előkészületeket igényel, nem egészen haszonnélküli annak alapföltételeit jó előre fölemlíteni, hogy az elvek minden oldalról megvilágítva és megvitatva lévén, a végrehajtás annak idején minél erélyesebb gyorsasággal legyen eszközölhető.

Tekintetbe jönnek e részt az elhelyezés, és a föltételek melyek mellett ily telepítvények az ohajtott czélnak minél biztosabban megfelelni képesek.

A helyre nézve főtekintetet érdemelnek a Béga és a Marospartí erdők hegységesebb vidékei, mert azoknak állandó rendeltetésük erdőgazdasági uton jövedelmet hajtani; a talajminőségben gyökeredző e körülménynél fogva pedig ott a termés földolgozása, sőt némirészt szállítása is a föld termőképességének végleges veszélyeztetése nélkül mindig csak önköltségen és szakértően avatos vezetés mellett lesz eszközölhető. Másrészt meg a hegyek között megtelepedni a lapályfutó Székelyek is leginkább lesznek hajlandók.

Telepítésre alkalmas helyekül megjelölhetők egyelőre: a rékási uradalomban a Kiszető és Hisziás közti maradékföldek; Facset környékén a Dubest nevű erdőség és a Marzsina, Sincsed-Brazovai maradékföldek; a Maros jobbik partján a Tóth-

váradi, Berzovai, Milovai és Radnai pagonyok fővölgyei, — bal partján pedig a Valle-marei pagony erdőségei.

Czélja lévén a telepítésnek az ottani erdőgazdaság számára nem csak állandó, de folyvást növekvő kézi és székérmunkát teremteni, — a települőknek házhely, és föntartásukra nem épen elégséges, de annyi mező volna az erdőmunkához kötött bizonyos föltételek mellett átadandó, a mennyit azok nejeik és gyermekeik segítségével rövid idő alatt megmunkálni képesek volnának; tehát csalándoként körülbelől 4 holdat, azon kívül megfelelő kaszálót és legelőt, végül pedig a szükséghez mért fát, de mindezek mellett — állandóan elegendő munkakeresetet.

A tervezett 8 telepítvény mindenike 50—100 — elejétől fogva magyar pappal és tanítóval ellátandott iparkodó székely családból alakittatván, és ezek — anyagi gyarapodásuk remélhető gyors fejlődése mellett elszaporodván, az ottani erdőgazdaság jövőjét munkaerő tekintetéből tökéletesen biztosítanak.

Mindezeknél fogva pedig a telepítések életbeléptetésére nézve elkerülhetlen előintézkedések megtételtek és az illető hivatalokkal a telepítés szándéka és erdőgazdasági czélja közöltetvén, azoknak a helyiségek és általános föltételek megjelölése mellett meghagyatott, hogy a helyi viszonyok beható taglalása alapján a végrehajtásra nézve részletes tervezetet mielőbb terjesszenek föl.

d) **A sok haszontalan irás.**

Az erdőgazdaságra általában hátrányos ott még a sok haszontalan irás, mely a múlt korszakból átöröklött azon hitben leli alapját, miszerint a hivatalnokok közt az a legjelesebb, a kinek igtatókönyve minden évben a legnagyobb számon végződik. — Ennél fogva az évi ügyiratok az egyes erdőhivataloknál jelenleg a 2000-et, az egyes erdészeknél pedig a 400-at, megközelítik, sőt egyes esetekben meg is haladják. — A hivatalos közlekedés most esetről esetre rendeletek, illetőleg

jelentések, az egyes erdészek között pedig átiratok útján történik, melyek mindenike külön fogalmaztatván, illő czimmel és aláírással láttatik el; azután lemásoltatván ismét teljes czimű lepecsételt borítékot kap. A terjedelmes levelezés e fölött nincs bizonyos napokra szorítva, s így az mindenkor a foglalkozás rendes tárgyát képezi; miglen az erdők bejárása, a közvetlen meggyőződés szerinti intézkedés még az erdészre nézve is a ritkább és kivételes események közé tartozik.

Az erdőgazdaság azonban előnyös eredményeket csak úgy szülhet, ha az erdőben nemesak az erdész, de az erdőmester is minél gyakrabban megfordul és minél huzamosabban tartózkodik s ott magát egészen hozosnak érzi; hogy pedig ez lehetővé váljék, az írásbeli foglalkozást kell minél szűkebb határok közé szorítani s azt megfelelőbben berendezni. —

Egyelőre meghagyatott, hogy az erdőhivatalok és az erdészek nem rendeletek és jelentések, de levelezőkönyv által lépjenek összeköttetésbe. Nehány ivből álló könyvbe az erdész a hétnek egy meghatározott napján folyó szám alatt minden ügybajáról lehető legrövidebb, úgy szólván távirati módon szerkesztett jelentéseit irván, és számadásait vagy egyéb kimutatásait is egyszerű megemlítés mellett beküldvén, — az erdőhivatal az egyes ügyek mindenikére ugyan azon könyvben folytatolagos szám alatt ép oly röviden felel. E könyvbe a gondolatok nem csak röviden, de mesterkéletlenül és annál fogva is rövid idő alatt jegyeztetnek be, — úgy a mint azok épen a tollhegyére kerülnek; és annak használata mellett az eddigi jelentések vagy rendeletek czimezése, aláírása, czimes borítékolása és lepecsételése is elesik.

Ily könyv e fölött az év végével a mult esztendő gazdasága rövid történelmét tartalmazza, és nem oly könnyen hanyódván el, mint egyes rendeletek vagy jelentések: az erdészt igazságtalan szemrehányások ellen megóvja, de netaláni hanyagságán sem hagyja meg azon kibuvót, melynél fogva az jelenleg

néha azt szokta állítani, hogy e — vagy ama rendeletet nem kapta meg, jelentését, számadásait vagy más kimutatásait beküldötte, de ezek vagy a hivatalban hanyódtak el, vagy utközben elvesztek.

A levelezőkönyvet az erdészek mindenike a hivatalnak a hét ugyanazon napján küldi be bádogszelenczében kis lakattal lezárva, melynek egyik kulcsa az erdőhivatalnál, másika pedig az erdésznél van letéve. A hét többi napjairól az erdész a kül-szolgálat érdekében rendelkezik, és az erdőmesternek is sokkal több ideje marad az erdőben körülnézni, és az egyes erdészekkel tevékenységük tulajdonképi színhelyén gyakrabban találkozni, így pedig ismét sok ügyre nézve az írást fölöslegessé tenni.

e) A Temesvári faraktár.

A temesvári raktárba szállított fa apró vékony hasábocskákból áll, és a vízből kiemeltetvén szorosán egymáshoz illesztett sorokban rakatik össze. Ennek természetes következménye pedig az, hogy a víztől csorgón összetorlaszolt fa, melynek egyes sorait sem a levegő nem járhatja, sem a nap nem száríthatja, csakhamar korhadásnak és romlásnak indul; ennél fogva pedig a fogyasztó által csak a mulhatlan szükség esetére vétetik igénybe.

Az elgombásodott és tekintetlen fasorokban továbbá az ölek fölváltva egészen vannak simán vagy keresztbe rakva; miglen rendesen az egyes öleknek fele szokott simán, másik fele pedig keresztben állittatni. E szokás folytán a raktárőrök az egyes vevők irányában részrehajlatlanul eljárni nem lévén, kénytelenek: azoknak kik kedvüket megnyerni iparkodók, — simán rakott öleket, a többinek pedig kereszttrakuakat, az az olyakat adhatnak, melyek fatartalma az előbbiekénél csekélyebb. Végül az usztatott fa $6\frac{1}{2}$ l. magasra rakatik, hogy összeszáradva is ölnyi legyen. A vevők azonban általánosan panaszkodnak, hogy udvaraikba legfeljebb 5 l. magas öleket állítanak; és ezt részint a raktárőrök, részint a fuvarosok kapzsiságának

tulajdonitják. Annyi bizonyos, hogy a temesvári faraktár eddigi kezelése sem a kincstári érdekeknek nem felelt meg, — sem pedig a vevők jogos igényeit nem elégítette ki; — és hogy természetes volt, miszerint az utóbbiak a raktártól elidegenedtek és faszükségletüket más uton fedezvén, a kincstár a piaczról mindinkább lezorult.

Ezek meggátolása végett

1) e faraktár a temesvári erdőhivatal felügyelete alá tétett, és ennek meghagyatott,

2) hogy legfeljebb (és azt is helykimelés végett) két-két sort rakasson háttal szorosán egymáshoz; a kettős sorok között pedig legalább 4 láb széles és egyenes utczák maradjanak, miszerint a fa kellően megszáradhasson, és hogy az ölek állapota is mindenkor megvizsgálható legyen. Szükséges ez még azért is, mivel megtörtént már, hogy a közök nélkül egymáshoz illesztett számos sor közepéből a fát kilopták és a megtöltnek gondolt tér csak egyes ölekkel bekerítettnek, belül azonban üresnek bizonyult.

3) A sorokban minden egyes ölnek fele legyen sima — második fele pedig keresztakat, hogy a vevők mindenike — az örök zsarolásaitól és önkényétől menten, ha mér fél öl keresztakatu fát kap is, második felét simán rakva nyerhesse.

4) Usztatás alkalmával a sorokba rakott ölek mindenikének hasábjai megszámoztassanak és a hasábszám ily célra szolgáló bélyegzővel a megfelelő ölek néhány hasábja homlokára üttesék. E számozás az erdőhivatal által ellenőriztetvén, egyes ölek gyakrabban is megvizsgáltassanak, és hiány találtatván, az összes ölek hasábjai újból olvastassanak, — de a raktárörök költségén, és a hiányzó hasáboknak általuk való megfizetése mellett.

Hogy a hasábok megszámlása és e számlálás ellenőrzése lehetséges legyen, szükséges miszerint a keresztakatu félöleken alulról kezdve két-két réteg mindenike mindig egyenlő számu hasábokat tartalmazzon.

Ez uton a könnyebb sikkasztásnak minden lehetősége megszűnik; főleg ha a vevők is felszóllíttatnak, hogy a megfizetett ölek hasábjait saját érdekükben megszámláltassák és fölfedezett hiányok esetére azonnal panaszt tegyenek. —

Az ajánlott eljárás első pillanatra legyőzhetlen akadályokba ütközőnek és némileg gyakorlatiatlannak látszik, de valósággal nem az; mert e módszert az utóbbi években sok ezer ölle nézve magam is a legjobb sikerrel alkalmaztam és a kivitelben sokkal egyszerűbbnek és könnyebbnek találtam, mint a hogy azt egyelőre képzeltem.

A raktár kezelése a mondott elvek szerint rendeztetett be, — és a fölött jövőre az egyes erdőhivatalok és erdészek is arra fognak szoríttatni, hogy az ölfakésztésre az eddiginél nagyobb gondot fordítsanak; a göcsös és egyéb nemű selejtfát az usztatandó fától már a vágásban elkülönítsék és ott eladják, nevezetesen pedig lehető sima és vastag hasábokat készítesse nek: így pedig bizton remélhető, hogy a faüzlet Temesvárt tetemesen emelkedendik, és azt távolabb vidékre is, mint például Becskerekre kiterjeszteni nagyobb mértékben sikerülend.

Meghagyatott továbbá, hogy ezután a raktár egész helyisége sajátképi céljára használtassék, nehogy a kincstár és a közönség ismételve oly hátrányoknak legyen kitéve, a minők azt jogosulatlan mellékérdekek kielégíthetése miatt az 1867—8-ki télben érték. — A temesvári raktárnak ugyanis a mult alkalommal csak egy része töltetett meg fával, és az usztatás beállíttatott, a midőn az kedvező vizállás mellett javában folyt, bárha a Béga partjain akkor még vagy 12000 öl állott usztatásra készen. Beállíttatott pedig azért, mert a raktárnak tetemes része kukoricza termelésre fordíttatott. —

Bekövetkezett azonban a dús aratás és a termények nem remélt árai: minél fogva az ottani lakosok nemzeti jellemükhöz és megrögzött szokásaikhoz hiven munkaszünetet tartanak, — s így azon erdőbirtokosok, a kik más években szekéren szállí-

tott fával versenyeztek a kincstárnak sokkal alcsóbban usztatott, de silányabb és csekélyebb méretű fájával, — az idén a paiczról elmaradtak; ennél — és a korán beállott kemény időnél fogva történt, hogy Temesvárnak a tél derekán nem volt fája, és hogy a kincstár — mert czélszerűbbnek találtatott a részben már 5—6 éves fát a Béga partjain hagyni, a raktárt pedig kukoriczával beültetni, — vagy 12000 öl fával kevesebbet adott el, mint a mennyin okszerű kezelés mellett ily rendkívül kedvező viszonyok között tuladhatott volna. Ez pedig ama kerületben az 1867—8-ki évre nézve vagy 90000 forintnyi jövedelemkülönbséget tett.

Hogy jövőre ily esetek bene állhassanak, intézkedés történt, miszerint a szerződést, melynél fogva a faraktár egy része kukoricza földnek adatott ki, — rögtön felmondassék és a fausztatás ezentul — ha különben lehet, mint addig folytattassék, a míg a raktárban van hely; mert a fa — ha nem is kél el, jó felügyelet mellett mindig biztosabban van a raktárban, mint a Béga partjain elhelyezve. —

A fausztatásra nézve meg kell még jegyezni, hogy azt a Bégán régi szokáshoz való merev ragaszkodásnál fogva Május előtt soha meg nem kezdték, gyakran azonban Juniusig is elhalogatták; ennél fogva pedig sokszor a legelőnyösebb vizállás, és azon körülmény, miszerint a hidegebb víz magasabb horderővel bír mint a langyosabb májusi vagy júniusi — használatlan maradott; miért is elvül lett fölállítva, hogy jövőre az usztatás, mihelyt azt az időjárás viszonyok engedik, azonnal megkezdessék. Ez főleg a faceti és a lugosi kerületre nézve bír nagy jelentőséggel, miután ott a Temes-Béga közti csatorna, mely Kiszető mellett, tehát lejjebb szakad a rékási kerületbe, a Bégát nem táplálhatván, azon az usztatás is csak addig folytatható, míg azt a hó vize lehetővé teszi.

f) Erdőhasználat.

Az erdőhasználatnak a bánáti erdőkben szokásos módja szerint a folyó vágásokból legelőször is az épületi fát adják el tővén, és csak annak kihordása után kezdenek a tűzifának kincstári költségen való készítéséhez.

E szokásnak hátránya az, hogy a tél nagyobb része eltelik, mielőtt a tűzifa vágásába csak bele is fognának; a fönmaradó rövid idő pedig a rendelkezésre állónál sokkal nagyobb munkaerő mellett sem elegendő az évi egész termés földolgozására. E hátrány eltávolíthatása miatt intéztetett, hogy az épületfa a jövő évi vágásokból előre eladassék; miután így a vevők huzamosb időt fordíthatnak annak földolgozására, de a kikordást is a legelőnyösebb időben és a legjobb ut mellett eszközölhetik; miglen másrészt így a tűzifa készítéséhez is mindjárt a tél elején lehet fogni s azt tavaszig háborítlanul folytatni: aként pedig a kínálkozó ugyis csekély munkaerőt lehető legbelterjesebben kiaknázni.

g) Erdőmivelés.

A bánáti erdők mívelése és a vágások újraerdősítése eddig a következő módon eszközöltetett:

Az összes erdőségeket két főosztályba sorozván, azok egyikét sarj, — másodikat szálerdőnek nevezték; e beosztásnak alapjául azonban nem szolgáltak sem a fekvés vagy talaj, sem az ott uralkodó fanemek, hanem: — a mely község határában 40 évesnél öregebb erdőre nem akadtak ott sarj, — a többiben pedig szálerdőüzemet hoztak be. De azért a kétnemű erdő vágásainak letarolásában és újraerdősítésében nem tettek különbséget, és általános szabályul a rékási és a dentai kerületben azt állították fel: hogy a legközelebbik 25 év alatt levágandó erdőrészekből a legelőt és a makkoltatást kizárják, valamint a fiatalosakból is, amíg azokban az utónövedék 25 évet el nem ért. — A lugosi és a facseti kerületekben e részt

tíz-tíz évet állapítottak meg. Különbben pedig tarvágásokat alkalmaztak, a téren számos magfát hagyván, melyek sorsa rendszeren az, hogy vagy a vágásban felejtetnek, amíg fölhasználásuk az utónövedék tetemes károsítása nélkül már nem eszközölhető; vagy — hogy egyenként — észrevétlenül eltűnedeznek.

A leírt eljárás érintett elvei minden képzelhető körülmények közt hibásaknak lennének nevezhetők. — Mert ha van is fanem, a mely 20—25 évig árnyékban nyomorogva tengeni képes; de olyan nincs, mely ily hosszú egyforma nyomás után a világosság és lég teljesen korlátlan behatásainak rögtön kitéve vidor és életerős növekvésnek indulhasson: köztudomásu dolog lévén, hogy azon fanemek is, melyek első zsengejükben az anyafák oltalmát megkivánják, mint a bikk vagy a jegenyefenyű, az alól nem egyszerre, de erősbödésükhöz mérten — az öreg állabnak két- vagy háromszorra eszközölt levágása által szabadittatnak föl.

A bánáti erdőkre nézve azonban a föntjelölt eljárás kétszeresen tévesnek mondható, mert

- 1) azokban az uralkodó fanem a tölgy, mely mérsékelt beárnyalást is csak rövid ideig képes megtűrni; 10 vagy 20—25 évig tartó nyomás alatt pedig okvetlenül elpusztul, és
- 2) mert ily kezelés ez erdők jövedelmeire másként is tetemesen csökkentőleg hat.

És valóban — ha az ember a bánáti erdők utolsó évi vágásain és fiatalabb állabjain végig néz: első pillantásra ötlík szemébe, hogy a tölgy csak ott képezi ismét az uralkodó fanemet, a hol a vágások 40—50 éves fában vitetvén, az a fiatal tuskók életerős sarjaiból keletkezett. — Az öregebb erdők ily vágásai vagy áthatlan dudvával disztelenkednek, mely az utolsó évek netaláni makkhullásából kelt növénykéket teljesen elfojtja, — vagy pusztán állanak, — az öreg tuskók végerőködéséből kelt egy-egy csenevész sarjadékkal. — Régibb ilyenü vágásokban a nyárfa, som, mogyoró és galagonya foglalják

el a főhelyet, s ezek között csak elvétve küszködik még egy-egy tölgyecske tér és viláosság után.

A mi pedig az erdők jövedelmét illeti: tudva van, hogy azt nem csak a faértéke, de némely vidéken igen tetemes részben azok melléktermékei, s ezek közt a legelő- és tölgyerdőkben főleg a fák gyümölcse — a makk is képezi. Oly eljárás mellett azonban, ha az erdőknek épen legkorosabb negyed- vagy harmadrésze, — sőt a bánátban divó rövid fordák mellett sok esetben fele a legelő és makkoltatás alól 25 évi előleges tilalmazással elvonatik, — a mondott mellékjövedelmezések minden lehetősége megszűnik.

A mi másrészt a serdények 10 vagy 25 évi tilalmazását illeti, annak annyiban nincs értelme, a mennyiben a tilalmazás előnyös vagy szükséges tartalmát bizonyos számú években okszerűen kifejezni nem lehet. E részt teljesen elegendő azon általános elv megállapítása, hogy fiatal erdőbe a marha mindaddig ne bocsájtassék, a mig az abban kárt okozhat; földolog pedig az: hogy a kezelő és ellenőrködő tiszték vagy hivatalok ez elvet a legelő kibérlése alkalmával esetről esetre szigoruan alkalmazzák.

A bánati hegyes erdők vágásainak újraerdősítésére nézve az általános elveket javallatba hozni, az erdőrendezésnek leendő föladata: sok függvén e részt az utónövesztendő fanemek választásától; a fordartartam meghatározásától és egyéb helyi viszonyok részletes ismeretétől.

Az ottani sik-erdőket illetőleg ellenben habozás nélkül lehet mondani, hogy azok vágásainak újraerdősítése czél-szerűen egyedül ugy eszközölhető: ha az illető térek fái, vagy a hol erre a munkások még nem lennének reábirhatók, a fák tuskói és egyéb cserjék a vágásokból kiirtatván, azok 5—6 évre eke alá engedtetnek s az utolsó gabonavetés alkalmával ismét makkal bevettetnek.

Ez eljárás után elérhető előnyök a következők:

1) megszűnik az előleges tilalmazás minden szüksége, s így az e részt legértékesebb erdőrészekben eladhatóvá válik — legelő és makk.

2) fölösnek mondható a nagyszámu magfa föntartása is; eképp pedig a folyó vágások egész készlete értékesíthetővé lesz, és az ily fák föntartásával járó egyéb hátrányoknak vagy visszaéléseknek is eleje vétetik.

3) ha fölös számu magfa helyett kevesebb, de legkiválóbb növésű — így pedig könnyebben is ellenőrizhető tölgyet még egy fordán át föntartunk: ez uton különös esetekre szükséges rendkívüli erős műszer- és épületfát elegendő mennyiségben növelhetünk, anélkül, hogy ily célból egész erdőket a növekvés törvényei szerint nem előnyösen hosszú fordába helyezni kénytelenítettünk;

4) öt hat évi szántás vetés által kipusztittatik a dudva s a haszontalan cserjenövényzet; a talaj tápanyagai a lég behatása folytán hasoníthatókká válnak, és a termékeny területen, melynek ereje 5—6 évi mezőgazdasági használat által ki nem merül, sőt a föld külminőségének lényeges javulása folytán fokozott működésre képesíttetik — a makkvetés biztos sikerű eredményt ígér; ennél fogva pedig az ajánlott eljárás mellett

5) csenevész tölgyсарjak és egyéb értéktelen fanemek és cserjék helyett, teljzárlatu szálas tölgyerdőkre számíthatunk, melyek a talaj egész termőerejét belterjesen hasznosítani s így alapítóiknak örömet, a jövő ivadéknak pedig tetemes jövedelmet hajtani képesek;

6) ily művelés nemcsak hogy semmibe sem kerül, de az erdőnek tetemes mellékjövedelmet is biztosít, melynek lehető nagyságára nézve a következő számok adnak fölvilágosítást: a dentai, rékási, lugosi és facseti kerület sík erdőiségei körülbelül 45000 holdra terjednek; ezekre nézve az ott megállapított fordák leghosszabbikát 80 évvel vevén számba; a síkvágások egy évi térsége hozzávetőleg 560 holdat tesz; az ajánlott eljárás

mellett pedig folytonosan hat évi vágás lévén eke alatt, a mindenkori bérterület legalább 3360 holdra rug; — ezt pedig holdanként csak 8 forintjával számítva, az ajánlott eljárás a nevezett erdők évi tiszta jövedelmét legalább is 26800 forinttal tartósan szaporitandja.

Mindezeket tekintetbe véve meghagyatott, hogy az arra való sík fekvésű erdők folyó vágásait irtásuk vagy letarolásuk után kivétel nélkül 5—6 évre és illetőleg a hatodik év eltelte után bekövetkező első makktermésig mezőgazdasági használatra árverés útján bérbe adják oly föltétel mellett, miszerint a bérlők kötelztessenek a bértartam hatodik évén tul beálló első makktermés alkalmával a tért saját munkaerővel az erdészeti személyzet utasítása szerint és felügyelete mellett makkal bevetni.

Elrendeltetett egyszersmind, hogy minden pagonyban egyelőre legalább egy két faiskola alapitassék; miszerint egyrészt a némi reményekre jogosító mostani vágások hézagai betölteszenek; másrészt pedig, hogy az újraerdősítés a makktermések esetleges sikerétől átaljában függetlenebbé tétessék.

Azontul intézkedés történt még, hogy azon sík fekvésű vágások, melyek jelenlegi állapota reménytelen, a mennyiben ott hasznavehető utónövedéknek nyoma sincsen, — a makkfák megfelelő eladása után a föntjelölt föltételek mellett szintén, még pedig mielőbb bérbe adassanak; miszerint kiirtva és előkészítve, — annak idején rendes erdőmivelés alá kerülhessenek.

h) Erdői legelő.

A bánáti erdőkre, és nevezetesen azok Denta- és Rékás kerületbeli részére nézve meg kell még a legelőeladás körül szokásos balfogásokat említenem.

Elvül e részt azt állították fel, hogy bizonyos erdőrészben csak meghatározott számú marha találhat megszábott időn át elegendő táplálékot; hogy tehát e számnál többet be sem bo-

csájtanak. Megbecsülvén továbbá az egész legelő értékét, azt a marhák meghatározott számával elosztották s így például egy ökör után 50 krt., egy birka után 5 krt. követeltek.

Ez eljárás magában és elméletileg véve nem is esik kifogás alá, bárha a beeresztendő marha számára nézve a legelő bérlőjének rendesen sokkal biztosabb ítélete van, mint az erdőszemélyzetnek, s így e részt az elhatározást is bizvást ő reá lehetne hagyni; föltéve mindig, hogy a legelő gyakorlata csak ott engedtetik meg, a hol az által az erdőn kár nem ejthető.

A föntebbi elvek okszerű alkalmazására nézve azonban főleg a részt hibáztak, hogy kevés tekintettel voltak reá, miszerint az erdő csakugyan egész értéke szerint el is adassék. Ha ugyanis valaki legelővétele miatt a marhák sokkal csekélyebb számával jelentkezett, mint a mennyi megszabott, — és nem is az egész nyári vagy téli idényre, de csak két, négy vagy hat hétre: annak ajánlata elfogadtatott úgy, miszerint például ott, holl 300 birka egész nyáron át ellegelhetett volna, a legelőt egy pár hétre 40 birka számára is eladták; ugyanannyit számítván egy birka után így is, mint a mennyi — egész nyári legeltetést feltéve — a 300 birka mindenikére esett. — Ennél fogva az első jelentkező szívesen fizette ugyan a megszabott árt, de ha ő azután néhány hét múlva az erdőből kivonult, utána már vagy senki sem akarta a legelőt megvenni, vagy ha igen — az csak potom áron történt; a mi nagyon természetes, nemesak azért, mert például a birka után az ökör nem legel, — de mert az első birkanyáj az utána következő elől a legelő javát csakugyan el is fogyasztotta.

Meghagyatott tehát, hogy ezután ott is úgy, a mint az mástutt számos éven át czélszerűbbnek bizonyult, az erdőket bizonyos legelőtérsegekre felosztván azok egyenkénti legelőértékét idényenként a változó viszonyok helyes számba vételével meghatározni, s ennek alapján az illető térségeket lehető legjobb föltételek mellett bérbe adni iparkodjanak. Még pedig

vagy egyeseknek, vagy egész községeknek, és a hol lehet árverés útján, — ha pedig ennek árverezők hiányában értelme nem volna: az erdész által és az igazgatóság által helyben hagyott alku alapján; főtekintettel e mellett a favágási vagy fuvarmunka lehető biztosítására; és — minden évben kétszer — tavasztól őszig és másodszor ismét ősztől tavaszig. — Egész esztendőre azért nem, mert az erdők többnyire tölgyesekből állanak; a makktermés minőségét pedig sokkal előbbre meghatározni nem lehet, és — mert egész évi bérletek a netaláni gubacstermés értékitésének is útjában állhatnának.

i) **Hidépítések Vallemáre mellett és még egy faraktár alapítása Aradon.**

A Maros völgyére nézve érintenem kell végül, hogy ott a vasuti teherszállítás Soborsin és Arad között a jövő tavasszal megindulván, azontul a Marosvölgyi erdők termékeinek szállíthatása tökéletesen biztosítva lesz; és a mi fődolog: olcsóbb árak mellett, mint a minőket jelenleg a fának vízi szállításáért fizetünk.

Nagy fontosságú tehát az ottani kincstári erdők jövedelmezőségére nézve, jó előre gondoskodni:

1) hogy a Maros két partja Vallemáre és Soborsin között, álló- vagy legalább hajóhiddal köttessék össze, miszerint a fát a Maros balpartjáról is minden évben biztosan a Soborsini állomáshoz szállíthassuk, — és

2) hogy az aradi pályaudvar közelében a kincstár számára — ha lehet örökáron, vagy legalább több évi bérlet útján megfelelő tér biztosíttassék, hol a vasuton szállítandó fa számára raktárt lehessen alapítani. — A kellő intézkedések e rész is megtörténtek. —

Z á r s z ó.

Előadtam tehát, a mi a Maros és Béga melléki erdők jobb jövője megállapítására nézve egyelőre eszközöltetett, és remél-

hető, miszerint a szervezés teljes végrehajtása után az avatott és erélyes vezetésnek alárendelt tisztviselők föladatuk megoldásához kiváló szakértelemmel és kitartó szorgalommal látván: mielőbb elkészítendik az erdőrendezés azon munkálatait, melyek nélkül rövid időre számított rablógazdaság igen — de tartós előnyöket biztosító s így kincstári erdőkben egyedül jogosult okszerű kezelés nem képzelhető. —

1851

1866

